

Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
Dhr. W. Koolmees
Postbus 90801
2509 LV Den Haag

7 juni 2019
P.C./MVE/2019.950

Betreft: Reactie gepensioneerdorganisaties KNVG en NVOG op Pensioenakkoord

Geachte Heer Koolmees,

Als koepelorganisaties van gepensioneerden reageren wij in deze brief op het op 5 juni aangekondigde principeakkoord inzake een toekomstbestendig en evenwichtig pensioenstelsel.

Samenvatting

In deze reactie op het pensioenakkoord geven wij blijk verheugd te zijn dat er nu een principeakkoord ligt. Wij willen met deze brief aangeven welke inhoudelijke mogelijkheden wij zien om tot een breed gedragen evenwichtige en snelle besluitvorming te komen. Verder zijn wij blij met de toezegging van u en die van de heer Elzinga van de FNV dat wij actiever en dichter bij de uitwerking van de voornemens worden betrokken, bij voorbeeld in een eigen klankbordgroep.

Inleiding

Onze reactie dient mede gezien te worden in het licht van de door ruim 45.000 Nederlanders ondertekende petitie die wij op 4 juni jongstleden aanboden aan de Vaste Commissie SZW en tevens op diezelfde datum onder uw aandacht hebben gebracht.

In deze petitie verzoeken wij de leden van de Vaste Commissie SZW dringend, om samen met u ervoor te zorgen dat de ruim drie miljoen gepensioneerden in Nederland via hun organisaties rechtstreeks kunnen deelnemen aan de verdere uitwerking en de implementatie van het nieuwe pensioenstelsel.

In deze brief zullen wij m.b.t. het principeakkoord op hoofdlijnen onze standpunten nader toelichten aan de hand en op basis van de door u gestuurde brief aan de Tweede Kamer.

Wij hebben veel waardering voor de inzet en vasthoudendheid van alle betrokkenen. U bent ondanks de complexiteit van dit dossier, de lange aanloopperiode en de vele belangen die rondom dit dossier spelen, in staat gebleken om sociale partners te verenigen in het nu voorliggende principeakkoord.

Tijdens dit proces heeft u regelmatig met ons als gepensioneerdorganisaties contact gehouden en ons geïnformeerd over de voortgang. U hebt ons medegedeeld dat u de gepensioneerdorganisaties actiever en dichter wilt betrekken bij de uitwerking en implementatie van het pensioenakkoord.

Het is wel jammer dat we over de laatste toezegging niets hebben kunnen terugvinden in de brief aan de Tweede Kamer of in de aankondiging van het nu voorliggende principeakkoord. Wij gaan ervan uit dat de toezegging niettemin gestand wordt gedaan. Ook van de heer Elzinga (FNV) hebben wij begrepen dat wordt nagestreefd de gepensioneerdorganisaties een eigenstandige positie te geven bij de verdere uitwerking, zodat aan een evenwichtige belangenafweging wordt bijgedragen en daarmee een breed draagvlak ook onder gepensioneerden wordt verworven.

In onze inhoudelijk reactie op het principeakkoord zullen wij met name ingaan op het deel van het nieuwe pensioenstelsel dat de Tweede Pijler betreft.

De in het pensioenakkoord geformuleerde maatregelen inzake aanpassing van de AOW-pensioenleeftijd onderschrijven wij. De aangekondigde verplichte regeling tot verzekering van arbeidsongeschiktheid voor ZZP'ers achten wij primair een zaak voor sociale partners.

Wij toetsen in deze brief het nu voorliggende principeakkoord op de in onze petitie genoemde volgende hoofdcriteria:

- Voorkomen van kortingen
- Wel indexeren
- Betrokkenheid bij de uitwerking van de voorstellen

Toetsing principeakkoord

Wij constateren dat het principeakkoord qua intentie in belangrijke mate tegemoet lijkt komen aan de eisen en wensen van gepensioneerden en die van sociale partners maar plaatsen daarbij een aantal kanttekeningen en aandachtspunten:

➤ Pensioenkorting

Ten aanzien van ons standpunt dat onnodige pensioenkortingen o.b.v. artikel 140 PW in 2020 en 2021 van tafel moeten, ligt er nu een voorstel van u waarin een eerste stap is gezet waarbij er kort gezegd tijdens de overgangsfase naar een nieuw stelsel alleen nog tot een dekkingsgraad van 100% wordt gekort als er sprake is van een langdurige dekkingsgraad lager dan 100%.

Ondanks dit gebaar van u, vragen wij ons af of dit voorstel ver genoeg gaat om de onnodige maatschappelijke onrust op dit gebied weg te nemen. De dekkingsgraad is immers nog steeds gebaseerd op de zeer lage en ook volatiele risicovrije huidige rentevoet die momenteel gemiddeld zo tussen de 1% à 2% ligt, waardoor fondsen die o.b.v. hun herstelplan aantoonbaar 'uit herstel' komen, alsnog gedwongen worden om te korten. Door in de rekenrente rekening te houden met een vaste UFR wordt de stabiliteit vergroot.

Verzoek

Gezien het harde standpunt van DNB dat aanpassing van de risicovrije rentevoet – in ieder geval op korte termijn - geen optie is, zijn wij van mening dat het voldoende is dat er tijdens de overgangsfase enkel en alleen gekort moet worden, als volgens de

geldende spelregels in het ingediende herstelplan sprake is van onvoldoende herstel. Wij verzoeken u dit alternatief in overweging te nemen.

➤ Indexatieperspectief

Het nieuw beoogde pensioenstelsel met twee basis contractvormen waarin de zekerheidseis wordt losgelaten, lijkt – in ieder geval op papier - in principe voldoende keuzemogelijkheden en waarborgen te bieden om een goed geïndexeerd pensioen op te bouwen. Of indexatie in de praktijk ook daadwerkelijk wordt bereikt, met name ook in de beginjaren van het nieuwe stelsel, zal sterk afhankelijk zijn van de invulling van de principes en het toezichtkader (financiële spelregels) van dit nieuwe stelsel en de transitie spelregels die gaan gelden.

Ondanks alle op basis van goede intenties ontwikkelde voorstellen tot aanpassingen in het nieuw beoogde pensioenstelsel, hebben wij grote twijfels of de gedefinieerde ambitie inclusief de compensatie voor afschaffing van de doorsneesystematiek, in de praktijk financieel kan worden gedekt op basis van de geldende en deels ook al hergedefinieerde spelregels en bovendien zonder aanpassing van de risicovrije rente als basis voor de berekening van de dekkingsgraad.

Zo zien wij bijvoorbeeld dat in het voorliggende principevoorstel ten aanzien van compensatie van de effecten van afschaffing van de doorsneesystematiek, uiteindelijk ook de buffers ingezet kunnen worden. In het kader van een generatie-evenwichtige belangenafweging kan en mag daarvan naar onze mening pas sprake zijn als volledig aan de indexatie-ambitie wordt voldaan.

Het is dus van groot belang dat bij majeure wijzigingen in de regeling of het stelsel (o.a. wijziging pensioendatum, premiegrondslagen, financieringsmethodieken, transities, overdrachten), expliciete ‘principes’ worden geformuleerd ten aanzien van wat wordt verstaan onder generatie-evenwichtigheid.

Verzoek

Wij verzoeken u aan de in te stellen stuurgroep als opdracht mee te geven om expliciet in de vorm van een beperkt aantal economische scenario's te toetsen in hoeverre de gedefinieerde ambitie (inclusief de beoogde compensatie voor afschaffing van de doorsneesystematiek) en het beoogde indexatieperspectief in de praktijk en in de tijd ook daadwerkelijk kunnen worden gerealiseerd op basis van een onderbouwde generatie-evenwichtige belangenafweging.

Ook vragen wij u de stuurgroep als opdracht mee te geven om met voorstellen te komen t.a.v. de principes die ten grondslag moeten liggen aan een generatie-evenwichtige sturing en daarvoor expliciete criteria te formuleren.

Tot ons genoegen zien wij dat de stuurgroep ook de pensioenuitvoerders gaat betrekken bij de uitwerking. Dit kan bijdragen aan het objectiveren van een evenwichtige belangenafweging en is ook van belang in het kader van het realiseren van een effectieve, efficiënte en goed communiceerbare uitvoering.

➤ Transitie

De mogelijke eisen en aandachtspunten die van belang zijn bij de transitie naar een nieuw pensioenstelsel komen in het principevoorstel ruimschoots aan bod, maar zijn naar onze mening nog weinig concreet geformuleerd.

Dit geldt met name voor de waardebeoordeling van de verplichtingen in verband met een mogelijke transitie. Deze waardebeoordeling o.b.v. van de risicovrije rente (RTS/UFR) is immers sterk afhankelijk van het moment in de tijd en de rentestructuur zoals die op dat moment geldt.

De kernvraag is dan ook of het generatie-evenwichtig is om op een moment in de tijd dat de risicovrije rente (RTS) relatief laag is, de waardebeoordeling voor een transitie te baseren op die lage RTS, die in de praktijk erg volatiel blijkt te zijn. Ter bepaling van de gedachten: in 2007 bevond de RTS zich nog op een niveau dat tussen de 4,5% en 5% ligt, terwijl in mei 2019 de RTS op een niveau ligt dat varieert tussen de -0,3% en 1,9%.

Wij zijn van mening dat de transitiewaarde niet bepaald zou moeten worden o.b.v. de stand van een bepaald (transitie) moment, maar o.b.v. van een over een langere periode in de tijd vastgestelde prudente, maar niet beslist risicovrije, rentevoet. De pensioenen zijn en blijven ook in een nieuw stelsel namelijk onzeker. Wij pleiten er derhalve voor dat de transitiewaarde op basis van een meer generatie-evenwichtige rentevoet wordt vastgesteld. Als voorbeeld noemen wij de Macro Stabiele Rentevoet of een andere goed onderbouwde stabiele en generatie-evenwichtige rentevoet.

Verzoek

Verzoek de stuurgroep om een zo veel als mogelijk stabiele en generatie-evenwichtige waarderingsmethodiek voor de transitie en dekkingsgraadbepaling in het nieuwe stelsel te ontwikkelen.

➤ Beleggingsbeleid op maat: Life-cycle of werkelijk vastgestelde risicohouding?

Al bij invoering van de Wet Verbeterde Premieregeling (WVP) wezen wij erop dat het toepassen van het life-cycle principe op gespannen voet kan staan met de werkelijke risicohouding van een deelnemer of gepensioneerde. Ook in het nieuwe pensioenstelsel wordt blijkbaar weer uitgegaan van deze default life-cycle benadering, waarbij impliciet wordt verondersteld dat oudere (lees ook gepensioneerde) deelnemers meer risico-avers zijn dan jongeren.

Uit allerlei onderzoeken in de praktijk blijkt echter vaak het tegenovergestelde. Jongeren willen vaak juist minder risico lopen dan oudere werknemers. Wij achten het dan ook van belang dat als uitgangspunt in een nieuw stelsel niet standaard de risicohouding op basis van het life-cycle principe wordt gehanteerd. Het kan en mag (wettelijk) toch niet zo zijn dat deelnemers of gepensioneerden een risicohouding opgedrongen krijgen, die niet aansluit op hun werkelijke risicohouding. Dit geldt overigens ook voor jongeren.

➤ Waarborgen zorgvuldige ontwikkeling, transitie en implementatie

Wij waarderen de zorgvuldige aanpak die u kiest om het huidige principevoorstel tot een definitief voorstel te ontwikkelen.

Verzoek

Graag nemen wij de uitgestoken hand van u en de heer Elzinga (FNV) aan om gepensioneerdenorganisaties 'actiever' en 'dichter' te betrekken bij de ontwikkeling van het nieuwe pensioenstelsel. Als optie zien wij een inbreng voor de stuurgroep in een eigenstandige interactieve klankbordgroep.

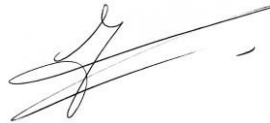
Graag horen wij van u en de Tweede Kamer welke mogelijkheden er zijn om als organisaties van gepensioneerden actiever betrokken te worden in de besluitvorming inzake een nieuw pensioenstelsel.

Wij zijn verheugd dat er nu een principeakkoord ligt dat in grote lijnen aandacht heeft voor de punten die wij al enige jaren bepleiten en vertrouwen erop dat deze brief mag bijdragen aan een breed gedragen, evenwichtige en snelle ontwikkeling van besluitvorming over het nieuw beoogde pensioenstelsel, en kijken met belangstelling uit naar uw reactie.

Hoogachtend,

Joep Schouten
Voorzitter KNVG

Jaap van der Spek
Voorzitter NVOG

Ter kennisname aan:

- Leden Vaste Commissie SZW
- Fractievoorzitters Tweede Kamer
- DNB, Mevrouw C. van Oorschot, Divisiedirecteur Toezicht Pensioenen
- SER, Mevrouw M. Hamer
- VNO/NCW: de heer H. de Boer en mevrouw G. Dolsma
- FNV, de heren H. Busker en T. Elzinga
- CNV, de heren A. van Wijngaarden en W.J. Berg
- VCP, de heer N. van Holstein
- LTO Nederland, de heer M. Calon

KNVG
Hogeschoorweg 21, 5911 EJ Venlo
077-3541050
secretariaat@knvg.nl

NVOG
Postbus 2069, 3500 GB Utrecht
030-284 60 80
nvog@gepensioneerden.nl